

سبک‌ها و مکاتب هنری

سبک در لغت به معنای طور و عمل و طرز و روش و قاعده و شیوه است. دو نوع سبک‌شناسی وجود دارد:

۱. ایستا (static): سبک هر طبقه اجتماعی جدا از تغییرات دائمی خود و مداخلات سبک‌های طبقات دیگر مورد توجه قرار می‌گیرد.

۲. پویا (dynamic): جریان سبک‌ها و طبقات اجتماعی از لحاظ تحولات داخلی خود و مناسبات متقابلی که با یکدیگر و نیز با سایر شئون زندگی عملی و نظری جامعه دارند بررسی می‌شود.

جنبش هنری، یک جریان و حرکت هنری می‌باشد که تحت تأثیر تحولات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و یا عوامل دیگر شکل گرفته است و برای مدتی گروهی از هنرمندان را به تفکر و عملکرد مشابه می‌کشاند. این جنبش‌ها بسته به بنیان و زمینه‌های به‌وجود آورنده و توسعه دهنده آن‌ها می‌توانند کوتاه‌مدت یا نسبتاً پایدار باشند. همچنین جنبش‌های هنری ممکن است در یک منطقه جغرافیایی خاص و تنها در یک رشته هنری رایج شوند یا به‌صورت فراگیر، بخش وسیعی از دنیای هنر را تحت تأثیر خود قرار دهند.

در این جا سبک‌هایی مطرح شده‌اند که به نوعی در متن به آن‌ها اشاره شده است.

امپرسیونیسم یا دریافتگری Impressionism

در آخرین دهه‌های قرن ۱۹ میلادی در فرانسه حرکتی در نقاشی آغاز شد که مبتنی بر نور که به عنوان مادر رنگهاست، شکل گرفت و به زودی هنرهای دیگر نظیر موسیقی، مجسمه سازی و... را تحت تأثیر قرار داد. نام این جنبش از نام یک نقاشی از کلود مونه به نام «دریافتی از طلوع آفتاب» گرفته شده است. این شیوه مبتنی است بر نشان دادن دریافت و برداشت مستقیم هنرمند از نور زودگذر با به کار بردن رنگ‌های

تجزیه شده و تابناک برای نمایش لرزش‌های نور خورشید. در این روش اصول مکتبی طراحی دقیق و سایه روشن کاری و ژرف‌نمایی (پرسپکتیو) فنی و ترکیب بندی متعادل و معمارانه رعایت نمی‌شود. در این سبک نقاشان از ضربات «شکسته» و کوتاه قلم‌مو آغشته به رنگ‌های خالص و نامخلوط به جای ترکیب‌های ظریف رنگ‌ها استفاده می‌کنند. مثلاً، به جای ترکیب رنگ‌های آبی و زرد برای تولید سبز، آنها دو رنگ آبی و زرد را مخلوط نشده بر روی بوم قرار می‌دهند تا رنگ‌ها «حس» رنگ سبز را در نظر بیننده به وجود بیاورد. آنها در نقاشی صحنه‌های زندگی مدرن در عوض جزئیات، تأثیرات کلی واضح را نشان می‌دهند. آنها از ارائه اشکال با خطوط محیطی واضح سر باز زدند و از رنگ‌آمیزی به پیروی از عرف و طبیعت سرپیچی کردند. استفاده از رنگ‌های خالص و شفاف با ضرب قلم‌های مستقل و تا حدی سریع از ویژگی‌های بارز آثار نقاشی امپرسیونیست است.

هنرمندان برجسته: ژرژ سورا، کلود مونه، پیر آگوست رنوار، آلفرد سیسلی، کامی پیسارو، ادگار دگا، پل سزان

بانویی با چتر - کلود مونه

Realism

رنالیسم یا واقع‌گرایانه

رنالیسم به صورت جامع و کلی به مفهوم حقیقت، واقعیت و وجود مسلم، و نیز نفی تخیلات و امور ناممکن و غیر عملی است. رنالیسم در هنرهای تصویری و ادبیات، نمایش چیزها به شکلی است که در زندگی روزانه هستند بدون هرگونه آرایش یا تعبیر افزون. در این شیوه از نقاشی هنرمند باید در نمایش طبیعت (طبیعت بدون انسان و با انسان) از هرگونه احساساتی‌گری خودداری کند. که در اواسط قرن نوزدهم در فرانسه رواج پیدا کرد.

هنرمندان برجسته: گوستاو کوربه، انوره دومیه

سنگ‌شکنان - گوستاو کوربه

Post Impressionism

پست‌امپرسیونیسم یا پس‌ادریافتگری

درباره گرایش‌های مختلف در نقاشی و به ویژه در فرانسه و در امتداد امپرسیونیسم یا به عنوان واکنشی در برابر آن است. این سبک در فاصله زمانی ۱۸۸۰-۱۹۰۵ وجود داشت. این اصطلاح نخستین بار توسط راجر فرای نقاش و منتقد انگلیسی (۱۸۶۶-۱۹۳۴) در عنوان نمایشگاهی به کار رفته بود که در ۱۱-۱۹۱۰ در نگارخانه

شب پر ستاره - ون گوگ

گرافتن لندن برگزار شد و فرای آن را ((مانه و پست امپرسیونیست‌ها)) نامید. هنرمندان برجسته: پل سزان، ونسان ونگوگ و پل گوگن در میان این هنرمندان سزان شهرت خاصی دارد. شیوه کاری وی به گونه‌ای بود که او را باز کننده راه برای سبک کوبیسم می‌دانند.

هنر انتزاعی (آبستره) Abstract Art

این جنبش در ۱۹۱۰ در روسیه توسط واسیلی کاندینسکی مطرح شد. در این جنبش هنرمندان با استفاده از عدم بازنمایی عینی و بیان تجسمی نوین خط و رنگ و با خلاصه نمودن مضامین و موضوعات به عناصر بنیادین چون خط و سطح برای بیان کلیت و کلی‌گویی سود می‌جستند.

هنرمندان برجسته: واسیلی کاندینسکی، پیت موندریان، کوپکا، پیکابیا، فرنان لژه، هنری مور، کنستانتین برانکوزی، هیپورت، الکساندر کالدر.

انتزاع هندسی

جنبشی منشعب شده از انتزاعی که به وسیله سطوح ناب هندسی و تأکید بر رئالیسم فرم در صدد بیان تفاسیر و تعبیر شخصی است.

هنرمندان برجسته: پیت موندریان، مارک روتکو، جوزف آبرز، بورگان دیلر.

یک و سه صندلی - جوزف کاسوت

کانسپچوآل آرت یا هنر مفهومی Conceptual Art

این جنبش در اواخر دهه ۱۹۶۰ مطرح شد. در این جنبش مفهوم مهم‌تر از ابزار و چگونگی اجزا است و هدف اصلی، رسانیدن مفهوم یا ایده‌ای به مخاطب است.

هنرمندان برجسته: سل لویت، داگلاس هیوبر، جوزف کاسوت، بروس نومان

مینیمال آرت Minimal Art

جنبشی آغاز شده از آمریکا که هدف پیروانش پژوهشی دوباره با انواع ساختارهای مدولی، فضایی و شبکه‌ای، برای توضیح مفاهیمی چون فضا، فرم و مقیاس است و هرگونه بیان‌گری و توهم بصری را مردود می‌داند.

هنرمندان برجسته: رونالد جاد، کارل آندر

مرگ - تونی اسمیت

Photorealism

این جنبش در آمریکا مطرح شده و به «رنالیسم اغراق آمیز» نیز معروف است. در این جنبش با هنر عکاسی رقابت می‌شود. موضوع عمده این آثار، انسان می‌باشد. در این آثار از تکنیک‌هایی چون آکلریلیک روی بوم و پلی استرهای شیشه رنگی استفاده می‌شود. هنرمندان برجسته: چاک کلووس، آلفرد لزی

چهره نقاش، چاک کلووس

New Realism

جنبشی در تقابل با اکسپرسیونیسم انتزاعی است که گاه واقع‌گرائی اجتماعی نیز خوانده می‌شود. در این جنبش هنرمند با استفاده از اصول هنر تجسمی و کاربرد اسلوب‌های نوین در صدد تجسم فضایی ابداعی با معانی غیر وابسته به مظاهر عینی واقعیت می‌باشند.

از هنرمندان: فرناند لژه، بن شان، داوید آلفارو سیکه ایروس، دیه گو ریورا

Pop Art

پاپ آرت یا هنر مردمی

این جنبش در قرن بیستم، توسط اندی وار هول و روی لیشتن اشتاین، در انگلستان و آمریکا مطرح شد. هنرمندان این جنبش با استفاده از ملزومات دور ریختنی جامعه (قوطی نوشابه، عکس و...) در صدد بیان هر چه قوی‌تر سنت‌ها و فرهنگ‌های بومی و اعتقادات قبیله‌ای می‌باشند.

هنرمندان برجسته: اندی وار هول، روی لیشتن اشتاین، رشن برگ، جاسپر جونز

Abstract Expressionism

اکسپرسیونیسم انتزاعی

اکسپرسیونیسم انتزاعی در آمریکا مطرح گردید که به نقاشی‌های کنشی نیز معروف است. هنرمندان این سبک با عدم تأکید بر ساختار شکل و فرم، رنگ‌گذاری بر اساس حرکات بدنی و کنش روانی نقاش به‌طور آنی و تصادفی، در صدد بیان هیجانات و احساسات لحظه‌ای و آنی هستند.

هنرمندان برجسته: جکسون پالاک، ویلهلم دکونینگ و هانس هوفمان.

رنسانس

سوزان، لئوناردو داوینچی

در قرن ۱۴ میلادی، به مرکزیت ایتالیا در فلورانس، رنسانس به وجود آمد. رنسانس به معنای نوزایی می‌باشد. از ویژگی‌های این دوره استفاده از ویژگی‌های یونان و روم، انسان‌گرایی، فردیت‌گرایی، عقل‌گرایی، ناتورالیسم و مضامین مسیحی را می‌توان نام برد. ویژگی‌های تجسمی آثار این دوره شامل استحکام ساختار ترکیب‌بندی، استفاده از رنگ‌های روشن و تابناک، تأکید بر پرسپکتیو علمی و هنری، سایه روشن کاری، تأکید بر فضا با فعال کردن عامل مکان می‌باشد. رنسانس به سه دوره تقسیم می‌شود:

- آغازین ۱۴م: جوتو، چیمابوئه، مارتین، پینراندو

- میانی ۱۵م دوره اول: آنجلیکو - مازاتچو - اوچلو - دلافرانچسکا

- در پیکر تراشی: دوناتلو - ستی نیانو گیلبرتی

- اوج رنسانس ۱۶م: میکل آنژ - لئوناردو داوینچی و رافائل

دادائیسم

Dadaism

واژه دادا به معنای اسب چوبی کودکان به طور اتفاقی از لغت‌نامه گرفته شد. این جنبش در آلمان و با دیدگاهی پوچ‌گرا و گرایشی ضد هنری و اعتراضی، در صدد تمسخر و ریشخند تمدن و هنر معاصر و ارزش‌های مرسوم زمانه می‌باشد. شعار هنری این سبک «بی‌شکلی مطلق و نابودگری خود آفرینندگی» است. این جنبش حاصل فشارهای ناشی از جنگ جهانی اول است. عنصر تصادف در این جنبش نقش بسزایی دارد. تکنیک «فوتومونتاز» توسط هنرمندان این جنبش ابداع شده است. هنرمندان برجسته: ماکس ارنست، راثول هوسمن، هانس ژان آرپ، مارسال دوشان

سورئالیسم، فرا واقع‌گرایی یا وهم‌گری

Surrealism

یکی از جنبش‌های معروف هنری در قرن بیستم است. زمانی که دادائیسم در حال از بین رفتن بود، پیروان آن به دور آندره برتون که خود نیز زمانی از دادائیست‌ها بود، گرد آمدند و طرح مکتب جدیدی را ریختند که در سال ۱۹۲۲ به طور رسمی فراواقع‌گرایی نامیده شد. این جنبش در عمل با انتشار مجله انقلاب فرا واقع‌گرا توسط برتون آغاز شد. سورئالیسم با جایگزینی مفهوم واقعیت برتر به جای عصیان و نفی موجود در دادائیسم شکل گرفت. این مسلک در حوزه‌های مختلف فلسفی رویکردهای

زیر را اختیار کرده‌است:

- فلسفه علمی که همان رویکرد فروید به روانکاوی است.

- فلسفه اخلاقی که با هرگونه قرارداد مخالف است.

فلسفه اجتماعی که می‌خواهد با ایجاد انقلاب سوررئالیستی بشریت را آزاد کند.

هنرمندان برجسته: سالوادوردالی، خوان میرو، مارک شاگال، رنه ماگريت، آندره

ماسون، ماکس ارنست، آلبرتو جاکومتی

Fauvism

فوویسم یا ددگری

عنصر رنگ در آثار نقاشان پیشگام قرن بیستم بویی فردی و شخصی گرفت. این نقاشان خواست‌های درونی خود را به انعکاس واقعیت بیرونی ترجیح دادند. آنها با استفاده پرشور غیرواقعی از رنگ، تابلوهایی کشیدند و آثارشان را در سال ۱۹۰۵ در سالن پاییز پاریس به نمایش گذاشتند. یکی از منتقدان معروف فرانسوی پس از مشاهده این آثار به ایشان لقب فوو (fauves) داد. این واژه فرانسوی به معنای «دد» یا «جانور وحشی» است. این لقب به واسطه برخورد زمخت و جسورانه با رنگ برایشان نهاده شد. بعدها نام فووویسم یا ددگری برای این شیوه از نقاشی ثبت شد و رفته رفته از آن به عنوان یک سبک نقاشی یاد شد. از مهم‌ترین دستاورد فووویست‌ها استقلال رنگ و فرم در آثارشان بود.

هنرمندان برجسته: هانری ماتیس، سردمدار این سبک، وان دونگن، مارکه، دوفی،

ولامینگ

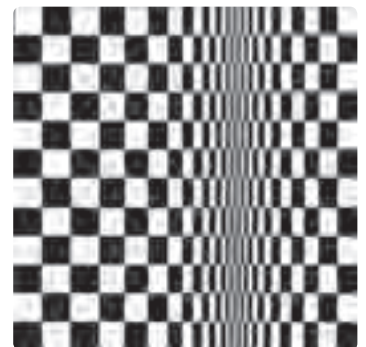

Op Art

آپ آرت یا هنر دیدگانی

این جنبش توسط «ویکتور وازارلی» مطرح گردید. هنرمندان این جنبش با استفاده از نقطه و خط و به مدد رنگ‌گذاری و سایه روشن کاری با استفاده از خطای بصره و توهم دید مخاطب، درصدد القای مفاهیمی چون ریتم، حرکت، حجم مجازی، عمق و..... می‌باشند.

هنرمندان برجسته: ویکتور وازارلی، بریژیت رایلی، استانلی تایگر من

Cubism

کوبیسم یا حجم‌گری

کوبیست‌ها جهان مرئی را به طریقی بازنمایی نمی‌کردند که منظری از اشیاء در زمان و مکانی خاص تجسم یابد. آنان به این نتیجه رسیده بودند که نه فقط باید

چیزها را همه‌جانبه دید، بلکه باید پوسته ظاهر را شکافت و به درون نگریست. نمایش واقعیت چند وجهی یک شیء مستلزم آن بود که از زوایای دید متعدد به طور همزمان به تصویر در آید، یعنی کل نمودهای ممکن شیء مجسم شود. ولی دستیابی به این کل عملاً غیر ممکن بود. بنابراین بیشترین کاری که هنرمند کوبیست می‌توانست انجام دهد، القای بخشی از بی‌نهایت امکاناتی بود که در دید او آشکار می‌شد. روشی که او به کار می‌برد تجزیه صور اشیاء به سطح‌های هندسی و ترکیب مجدد این سطوح در یک مجموعه به هم بافته بود. بدین‌سان، هنرمند کوبیست ادعای واقعگرایی داشت، که بیشتر نوعی واقعگرایی مفهومی بود تا واقعگرایی بصری. کوبیسم دارای ۳ مرحله بود و آثار کوبیسم در طی زمان، خیلی دچار تغییر شدند. هر چند به طور خلاصه هدف اولیه سبک توجه به چند موضوع به صورت همزمان بود، مثلاً عکس را هم نیم رخ و هم تمام رخ نمایش دهد و برای این کار شکل را به اشکال هندسی تقسیم می‌کردند. هنرمندان برجسته: ژرژ براک، پابلو پیکاسو، خوان گریس

Post Modernism

پست مدرنیسم

پست مدرن به مجموعه پیچیده‌ای از واکنش‌هایی مربوط می‌شود که در قبال فلسفه مدرن و پیش فرض‌های آن صورت گرفته‌اند، بدون آن که در اصول عقاید اساسی کم‌ترین توافقی بین آنها وجود داشته باشد. فلسفه پست مدرن اساساً به معارضة با شالوده‌گرایی مورد اعتقاد مشترک فلاسفه برجسته قرون شانزده، هفده و هجدهم میلادی برخاست که این پیش فرض‌ها باید مردود شناخته شده و کنار گذاشته شوند. به واقع، آنچه در نقاشی پست مدرن می‌گذرد، مدرنیسم متأخر در لباس مبدل است. در هیچ یک از این اتفاقات هنری مرز مشخصی بین این دو وجود ندارد. نقاشی پست مدرن، تا آنجا که اصولاً بتوان موجودیتی برای آن قائل شد، پیامد مفهوم گرایی، هنر پاپ و نو اکسپرسیونیسم است. در هنر پست مدرن از تکنولوژی رایانه، عکاسی دیجیتال و ویدئو و... بهره می‌گیرند. اما در این میان به نمادها، موضوعات اساطیری و... نیز توجه دارند.

Expressionism

اکسپرسیونیسم یا هیجان‌نمایی

اکسپرسیونیسم شیوه‌ای نوین از بیان تجسمی است که در آن هنرمند برای القای هیجانات شدید خود از رنگ‌های تند و اشکال کج‌وش (معوج) و خطوط زمخت بهره می‌گیرد. دوره شکل‌گیری این مکتب از حدود سال ۱۹۱۰ تا ۱۹۳۵ میلادی بود ولی در کل این شیوه از گذشته‌های دور با هنرهای تجسمی همراه بوده و در دوره‌های گوناگون به گونه‌هایی نمود یافته است. اکسپرسیونیسم بین سال‌های ۱۹۰۵ و ۱۹۳۰، جنبش مسلط هنری در آلمان بود و رهبری آن را هنرمندان همبسته با گروه پل و سوار آبی بر عهده داشتند.

هنرمندان برجسته: جیمز انسور، ادوارد مونک، امیل نولده

Romanticism

رمانتیسیسم، تخیل‌گرایی

رمانتیسیسم، مهمترین جنبش هنری و ادبی قرن ۱۹ است، که در تقابل با خردگرایی نئوکلاسیک، در انگلستان و آلمان مطرح شد. هنرمندان این جنبش، با استفاده از رنگ‌ها و خطوط درون‌نما و با هویتی خردگریز، سعی در بیان احساسات و هیجانات خود دارند. مهم‌ترین مرکز تولید آثار تجسمی رمانتیسیسم، انگلستان است. شعار هنر برای هنر، اولین بار توسط پیروان این مکتب (و پس از آنها توسط پیروان مکتب سمبولیسم) مطرح می‌شود. هنرمندان برجسته: جان کاتمن، جان کنستابل، ویلیام ترنر، اوژن دلاکروا، تئودور ژریکو، فریدریش، گویا، ویلیام بلیک، فرانسوا رود (با اثر معروف لامارسیز)

گاسپار دیوید فریدریش

Abstract Art

آبستره (هنر انتزاعی)

در اوایل قرن بیستم تغییر و برخورد اندیشه‌ها در هنر اروپا موجب طرد بازنمایی طبیعت مشهود گشت و هنر را به سوی انتزاع هدایت کرد. انتزاع در هنر، زده‌گزینی از طبیعت معنا می‌دهد و روش‌های گوناگون دارد. در این میان دو گرایش عمده را در جهت‌گیری هنر انتزاعی می‌توان شناسایی کرد:

۱- روشی که وجه عاطفی و احساس برانگیز رنگ و فرم ریتم غالب دارد (آثار واسیلی کاندینسکی) و اکسپرسیونیسم انتزاعی از آن منشعب شده است (Abstract Expressionism).

۲- هماهنگی نظام هندسی اشکال و رنگ به صورت انتزاعی است (آثار پیت موندریان)

assemblage

اسمبلاژ^۱

Collage

کلاژ^۲

Art nouveau

آرنوو

جنبشی منشعب شده از سمبولیسم به مرکزیت انگلستان که پیروانش با استفاده از صور گیاهی پر پیچ و تاب، با تأکید بر جنبه‌های تزئینی و معماری، به صورت ساده شده اجرا نمایند. مهم‌ترین آثار این جنبش در قالب لیتوگرافی و حکاکی ایجاد شدند. هنرمندان برجسته: ویلیام موریس، گوستاو مورو، آلفونس موشا

مکاتب نگارگری:

مکتب سلجوقی

ویژگی‌های این مکتب عبارتند از: رنگ‌های روحی و شفاف، رعایت ترکیب‌بندی به صورت انباشته و روی هم، قلم‌گیری مشکی در مرز پیکره‌ها.

مکتب اولیه تبریز (ایلخانی)

با حاکمیت مغولان بر ایران که گستره امپراطوری آنها بسیار وسیع بود، نقاشان ممالک متفاوت از جمله چینی، بیزانسی و ایرانی از هم تأثیر پذیرفتند، علاقه وافر مغولان به نقاشی چینی باعث رواج عناصر نقاشی چینی در ایران شد.

در این دوره با مرکزیت تبریز، مکتبی در ایران پا گرفت که به مکتب اولیه تبریز معروف گردید. این مکتب آمیزه‌ای از عناصر چینی، بیزانسی و ایرانی است. از آثار مهم این مکتب شاهنامه ایلخانی (دموت) می‌باشد.

ویژگی‌های این مکتب:

- ساماندهی عناصر در کادر افقی

مرگ اسکندر - شاهنامه ایلخانی - تبریز

۱. به صفحه ۱۸ رجوع شود.

۲. به صفحه ۱۸ رجوع شود.

- تأثیرات نقاشی چینی دوره تانگ و سونگ
  - واقع‌گرایی و دقت در طراحی مضامین
  - استفاده از رنگ نقره‌ای به مقدار زیاد
  - نمایش توأم فضای داخل و خارج (فضای همزمانی)
  - عناصر تصویری تیره‌تر از پس زمینه
  - عدم قرینه‌سازی در ترکیب‌بندی
  - ترکیب‌بندی عناصر به صورت دسته دسته در چند سطح
  - تنوع و وسعت رنگی و تداوم به کاربردن رنگ تخت و خطوط کناره‌نما
- نگارگران برجسته مکتب:** احمد موسی، خواجه عبدالحی، امیردولت‌یار، خواجه شمس‌الدین

آثار مهم مکتب: منافع الحيوان، جامع التواریخ، ابوسعید نامه
 نکته: مجلس‌سازی، شیوه نوین توسط احمد موسی در این دوره ابداع شد و وجه مشترک نگاره‌های مکتب اولیه تبریز عناصر تیره‌تر نسبت به پس زمینه می‌باشد.

مکتب بغداد - تبریز (جلایری)

در انتهای حکومت ایلخانی با مرکزیت شهر بغداد، هنرمندان تصویرگر با تلفیق دستاوردهای مکاتب بغداد، تبریز یا مغولی و شیراز مکتبی را ایجاد نمودند که بعدها به مکتب جلایری یا مکتب بغداد - تبریز معروف گشت.

ویژگی‌های مکتب:

- اختصاص یک صفحه کامل به نگارگری
  - استفاده از تعداد محدود پیکره‌ها
  - ایجاد فضای بیکران
  - نمایش طبیعت شاعرانه
  - وسعت و تنوع رنگی
  - ایجاد اسلوب نوین در نمایش عناصر معماری
  - طبیعت‌پردازی
  - گزینه رنگی (رنگ پردازی)
- نگارگران برجسته مکتب:** جنید بغدادی با تخلص سلطانی
آثار مهم مکتب: دیوان خواجه‌ی کرمانی

زال و سیمرغ

مکتب شیراز

عدم هجوم مغولان به شیراز و بازسازی آن باعث گردید شیراز نیز مانند تبریز تبدیل به یک مرکز هنری در دوره ایلخانی گردد و تا دوره تیموری نیز ادامه یافت. هنرمندان شیراز سعی در حفظ سنت‌های هنر تصویرسازی ایرانی داشتند. نکته: مهم‌ترین وجه تمایز مکتبی که در شیراز شکل گرفت با مکتب تبریز حداقل تأثیرپذیری از عناصر بیگانه (چین و بیزانس) بوده است.

ویژگی‌های مکتب:

- الگو برداری از مکتب سلجوقی

- ساده‌گرایی

- استفاده از افق بلند و رفیع

- عدم توجه به منظره پردازی

- توجه و تأکید بر موضوعات انسانی و زندگی انسان

- استفاده از کتیبه در فضای تصویر

آثار مهم مکتب شیراز مقارن با دوره تیموری: مونس‌الاحرار، خاورنامه

(قدیمی‌ترین نسخه مکتب) شاهنامه ابراهیم سلطان، گلچین اسکندرسلطان، شاهنامه

قوام‌الدین حسن

مکتب هرات

اواخر قرن هشتم با شکل‌گیری مکتب هرات عناصر چینی و بیزانس از نگارگری

ایرانی حذف گردیدند و این مکتب به غنای ناب ایرانی نزدیک گردید.

ویژگی‌های مکتب:

- غنی شدن رنگ‌ها

- ترکیب‌بندی منسجم بر اساس دایره

- روایت‌گری و توصیفی

- ایجاد حالات روانی در پیکره‌ها

- تأکید و تمرکز بر شخصیت اصلی تصویر

- اندازه بر اساس مقام

- رقم زدن نام هنرمند

شیرین در حال آبستن کردن و نظاره خسرو

ساختن کاخ خورنق، بهزاد

نگارگران برجسته مکتب: روح الله میرک، میرخلیل، مولا علی مصور، کمال الدین بهزاد. آثار مهم مکتب: معراج نامه، شاهنامه بایسنقری، کلیله و دمنه بایسنقری.

نکته: شاهنامه بایسنقری شاهکار مکتب اولیة هرات است.

حضور کمال الدین بهزاد در این عصر باعث تحولاتی درنگاری ایران گردید که گاه خود در مکتبی مجزا بررسی می‌گردد. بهزاد را سردمدار واقع‌گرایی در نگاری ایرانی می‌دانند و نخستین تک چهره‌سازی توسط بهزاد ایجاد شده است.

از جمله تحولات ایجاد شده توسط بهزاد:

- نوآوری در مضامین و موضوعات به ویژه انسان
- نوآوری در تکنیک و اسلوب

مکتب تبریز صفوی

ویژگی‌های این مکتب عبارتند از: ایجاد عامل تحرک در پیکره‌ها، تنوع در ترکیب بندی، ایجاد فضای آرمانی، پوشش سر اشخاص به صورت کلاه قزلباش.

مکتب اصفهان

«رضا عباسی» را پایه گذار این مکتب می‌دانند. از ویژگی‌های دیگر این مکتب می‌توان از نقاشی به صورت رقع، استفاده از خطوط منحنی، استفاده از حداقل رنگ و استفاده از حالت توصیفی و بیانی خطوط نام برد.

بارگاه کیومرث، سلطان محمد

واژه‌نامه

A	
Abstract	مجرد، انتزاعی، چکیده، چکیده کردن
Abstract art	هنر انتزاعی
Abstraction	انتزاع
Achromatic colour	بی رنگ
Acrylic	رنگ آکرلیک
Afterimage	تصویر بعدی چیزی شبیه رنگ
Airbrush	رنگ پاش
Analogue colours	رنگ‌های هم خانواده
Anatomy	کالبدشناسی
Animated cartoon	نقاشی متحرک - کاریکاتور
Anti - art	ضد هنر
Aquarelle	آبرنگ، آب و رنگ، نقاشی آب و رنگی
Art deco	هنر دکو
Art for art's sake	هنر برای هنر
Art history	تاریخ هنر
Artist	هنرمند
B	
Balance	تعادل
Baroque art*	هنر باروک
Basic design	اصول و قواعد طراحی

Basic shapes	شکل‌های بنیادی
Basic visual elements	اصول و قواعد هنرهای تجسمی
Billboard	تخته اعلانات و آگهی‌ها
Book binding	صحافی
Book illustrator	تصویرساز کتاب
Brightness	درخشندگی
Bronze age	دوران مفرغ
Brush	قلم‌مو
C	
Calligrapher	خوشنویس
Calligraphy	خوشنویسی
Canvas	کرباس، پارچه مخصوص نقاشی، پرده نقاشی، بوم
Caricaturist	تصویرساز صحنه‌های مضحک و اغراق‌آمیز، کاریکاتوریست
Ceramics	سفال‌سازی
Chalcography	هنر حکاکی روی برنج یا مس
Chromatic colour	رنگ فام دار
Chromatic scale	گام رنگی
Classicism	سبک باستانی (در ادبیات و هنر)، پیروی از سبک‌های یونان و روم، کلاسی‌سیسم
Collage	کلاژ، تکه چسبانی
Collection	گردآوری، مجموعه
Colour value	ارزش رنگی
Composition	ترکیب بندی
Computer graphic	گرافیک کامپیوتری
Conceptual art	هنر مفهومی
Connoisseur	خبیره، کارشناس هنری
Construction	ساختمان، ساخت‌بندی
Construe	ساختار
Contemporary Art	هنر معاصر
Contrast	تضاد، تباین

Cool colour	رنگ سرد
Critic	نقد
Cube	مکعب
Cubism	کوبیسم
D	
Dada	دادا
Decoration	تزیین
Decorative	تزیینی
Design	طراحی
Designer	طراح
Dimension	بعد
Draw	طرح
Dye	رنگینه
E	
Earth art	هنر خاکی
Easel	سه پایه نقاشی
Effigy	پیکره
Egyptian art	هنر مصری
Elaborate	پرکار
Emblem	نشانه، آرم
Enamel paint	رنگ لعابی
Engraving	حکاکی
Etcher	چاپگر با سمه کار
Expressionism	سبک اکسپرسیونیسم
Expressional	هنرمند اکسپرسیونیست
F	
Faience	لعابی
Fauvism	ددگری
Figurative	اندام وار، پیکر نما

Figure	پیکر
Fine art	هنرهای زیبا
Flat	تخت، پهن، مسطح
Folk art	هنر بومی
Form	شکل
Formal art	هنر قراردادی
Format	قالب، هیئت، قالب بندی کردن
Frame work	چهارچوب کار
Freehand drawing	طراحی دست آزاد
Function	عملکرد، تابع
Futurism	آینده گرایی
G	
Gallery	نگارخانه
Grey	خاکستری
Grisaille	نقاشی برجسته نما روی شیشه به رنگ خاکستری
Ground	زمینه
H	
Handicraft	صنایع دستی
Hand -made	دست ساز
Harmonious colours	رنگ‌های هماهنگ
Harmony	هارمونی، تطبیق، توازن، هم آهنگی، همسازی
Hatching	حکاکی
Head	سرفحه، سرستون، موضوع
Heading	عنوان گذاری، عنوان، سرفحه، سرنامه، تاریخ و نشانی نویسنده
I	
Icon	شمایل، تمثال، تندیس
Ideogram	تجسم و نمایش عقاید و افکار و اجسام با تصویر
Illusionism	وهم گرایی، نقاشی از مناظر خیالی
Illustration	تصویرسازی

Image	تصویر
Impressionism	سبک هنری امپرسیونیسم یا تئوری هیوم hume درباره ادراک، مکتب تجسم
Industrial design	طراحی صنعتی
Intense colour	رنگ شدید، قوی
Interface	روبه‌رو
Isomorphic	هم ریخت
L	
Litho graph	چاپ سنگی
Landscape	منظره، چشم انداز
Last supper	بازپسین، پسین، آخر، آخرین شام
Lettering	حروف گذاری، علامت گذاری باحروف
Line	خط
Linear composition	ترکیب بندی خطی
M	
Manner	راه، روش، طریقه، شیوه
Mannerism	اطوار و اخلاق شخصی، سبک به خصوص، شیوه گرایی
Mass	حجم
Master	دانشور، چیره دست، استاد
Material	جنس، ماده، مصالح
Miniature	کوچک، مینیاتور
Mixed colour	رنگهای ترکیبی
Mixture	آمیزه، مخلوطی
Modernism	اصول امروزی، اصول تجدد، نوگرایی، نوین گرایی
Monogram	طغرا، امضاء، حروف اختصاری
Monotone	تک رنگ
Mould	قالب، کالبد، فطرت، الگو
Mural painting	نقاشی روی دیوار
Myth	افسانه، اسطوره

N	
Narration	گویندگی، داستان، داستان سرایی، توصیف، روایت
Naturalism	طبیعت گرایی، فلسفه طبیعی
Natural texture	بافت طبیعی
Neo - classicism	کلاسیسم نو
Neo - expressionism	اکسپرسیونیسم نو
Neo - impressionism	امپرسیونیسم نو
Neolithic	وابسته به عصر حجر جدید، نوسنگی
Non - figurative art	هنر تمثیلی جدید، هنر اندام گرایی نو
O	
Objected art	هنر عینی
Oil paint	رنگ روغن
Opaque	مات، غیر شفاف، مبهم، کدر، شیشه یا رنگ مات
Open form	شکل گشوده
Optical Art	هنر وابسته به بینایی
Optical mixing	ترکیب بصری
P	
Patch	سیم سرهم بندی، سیم رابط
Patron	الگو، حامی
Pattern	بافت ریتمی، انگاره
Persian art	هنر ایران قبل از اسلام
Philosophy of art	فلسفه هنر
Photo realism	فوتورئالیسم
Pictography	صورت نگاری، تصویر نگاری، رمز نگاری
Picture plane	مجسم کردن تصویر
Post-modernism	پسا مدرنیسم
Primary colours	رنگ های اولیه
Primitive	پیشین، قدیم، بدوی، انسان اولیه
Principles of design	اصول و قواعد طراحی

Printmaking	چاپ دستی
Profile	برش عمودی، نقشه برش نما، عکس نیمرخ، برجسته
Proportion	تناسب، نسبت، درجه، سهم، قسمت
Pyramid	اهرام، شکل هرم ساختن
R	
Raised	برجسته، ورامده
Realist	واقع بین، تحقق گرای
Renaissance	رنسانس
Rendering	ترجمه، تعبیر، اندود بار اول
Repetition	تکرار
Restoration	اعاده، ترمیم
Rhythm	ضرب آهنگ
Rhythmic	دارای وزن یا آهنگ
Richness of colour	خوش رنگی
S	
Salon Scale	مقیاس فضا
Script	دست خط
Sculptor	مجسمه ساز
Secondary colours	رنگ‌های ثانویه
Section do	نیروی کار
Serigraph	استحکام سنج تار ابریشم
Serigraphy	سریگرافی
Shade	تاریک، تیره گی
Shape	شکل، سطح
Silhouette	نیمرخ، نیمرخ هر چیزی به رنگ سیاه یا به رنگ یک دست
Simultaneous contrast	کنتراست باهم واقع شونده، همزمان
Sketch	پیش طرح
Solid	حجمی، سه بعدی
Space	فضا

Statue	تندیس، پیکره، مجسمه، هیکل، پیکر، تمثال، پیکرسازی
Still-life	روش و سبک زندگی، طبیعت بی جان
Strong colour	رنگ قوی
Structure	ساختار، سازه
Style	روش و سبک
Surface	سطح
Surrealism	سبک نگارش خیالی، سوررئالیسم، فراواقعیت گرایی
Symbol	نشانه، نماد
Symbolism	مکتب رمزی، نشان پرداز، نمادگرایی
V	
Value	ارزش بصری
Value pattern	ارزش بصری انگاره
Vision	دید، بینائی
Visual art	هنرهای تجسمی
Visual communication	ارتباط بصری
W	
Warm colour	رنگ‌های گرم
Water colour	آبرنگ
Weight	سنگینی، سنگ وزنه

منابع و مآخذ

- آیت الهی، حبیب الله - هنر چیست؟، مرکز نشر فرهنگی رجاء
- کیانی، محمد یوسف - تاریخ هنر معماری ایران در دوره اسلامی، سازمان مطالعه
و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها
- گری، بازل - نقاشی ایران - مترجم، عربعلی شروه - انتشارات عصر جدید، چاپ
اول ۱۳۶۹
- پوپ، آرتور ایهام - معماری ایران پیروزی شکل و رنگ - ترجمه کرامت اله افسر،
انتشارات یساوولی ۱۳۶۵
- پاکباز، روئین - دایرة المعارف هنر - انتشارات فرهنگ معاصر، چاپ سوم، تهران
۱۳۸۱
- پاکباز روئین - نقاشی ایران از دیروز تا امروز - چاپ اول ۱۳۷۹
- بوکهارت، تیتوس - هنر اسلامی زبان و بیان - ترجمه مسعود رجب نیا، سروش
چاپ اول ۱۳۶۵
- د.ک.چینگ، فرانسیس - معماری فرم فضا و نظم - ترجمه زهره قراگزلو - انتشارات
دانشگاه تهران، چاپ سوم ۱۳۷۳
- کالیر، گراهام - دید فرم فضا - ترجمه مریم مدنی، انتشارات مارلیک، چاپ اول
۱۳۸۶
- ولکانوک، لوئیس - کمپوزیسیون - ترجمه مریم مدنی، انتشارات مارلیک، چاپ
سوم ۱۳۸۷
- هافمن، ف آرمین - طراحی گرافیک (تئوری و عملی) - ترجمه محمد خزایی،
سید محمد آوینی، انتشارات برگ ۱۳۶۹
- مک گیلاوی، کارولین - دنیای علمی و جادوئی موریس اشر - ترجمه
محمد رضا کشاورزی، انتشارات بهار
- لیتل، استفان - گرایش‌های هنری، ترجمه مریم خسرو شاهی، انتشارات کتاب
آبان ۱۳۸۷

- پیرنیا، محمدکریم و دکتر غلامحسین معماریان - سبک شناسی معماری ایران -
نشر سروش دانش ۱۳۸۶
- کرایگ، جیمز و بروس برتون - سی قرن طراحی گرافیک - ترجمه ملک محسن
قادری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۳۸۲
- کن، بای شیلار - نقاشی ایرانی - ترجمه مهدی حسینی، دانشگاه هنر ۱۳۷۸
- ا. داندیس، دونیس - مبادی سواد بصری - ترجمه مسعود سپهر، سروش ۱۳۶۸
- میشل، جرج - معماری جهان اسلام تاریخ و مفهوم اجتماعی آن - ترجمه
یعقوب آزند ۱۳۸۰
- برند، باربارا - هنر اسلامی - ترجمه دکتر مهناز شایسته فر، انتشارات مؤسسه
مطالعات هنر اسلامی ۱۳۸۳
- تجویدی، اکبر - نگاهی به هنر نقاشی ایران از آغاز تا سده دهم هجری - وزارت
فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۳۸۶
- اکبری، تیمور و پوریا کاشانی - تاریخ هنر و نقاشی و مینیاتور ایران - نشر
سبحان نور ۱۳۸۸
- نامی، غلامحسین - مبانی هنرهای تجسمی - انتشارات توس، چاپ ششم ۱۳۸۷
- رید، هربرت - معنی هنر - ترجمه نجف دریابندری، ۱۳۵۱
- هگل، فردریش - مقدمه‌ای بر زیبایی‌شناسی - ترجمه محمود عبادیان، ۱۳۶۳
- فیشر، ارنست - ضرورت هنر در روند تکامل اجتماعی - ترجمه فیروز شیروانلو ۱۳۴۸
- کاسپرر، ارنست - فلسفه و فرهنگ - ترجمه بزرگ نادرزاده ۱۳۶۰
- وزیری مقدم، محسن - شیوه طراحی - سروش ۱۳۶۶
- ونگ، وسیوس - اصول فرم و طرح - ترجمه آزاده بیداربخت و نسترن لواسانی،
نشرنی
- حلیمی، محمد حسین - اصول و مبانی هنرهای تجسمی، چاپ افست ۱۳۷۲
- ایتن، یوهانس - کتاب رنگ - ترجمه محمدحسین حلیمی - نشر وزارت فرهنگ و ارشاد
اسلامی ۱۳۶۷
- گودرزی، مرتضی - روش تجزیه و تحلیل آثار نقاشی - نشر عطایی ۱۳۷۸
- آلیاتوف، م - تاریخچه کمپوزیسیون نقاشی - ترجمه نازلی اصغرزاده، نشر دنیای نو ۱۳۷۲
- سمیع آذر، علیرضا - اوج و افول مدرنیسم - مؤسسه فرهنگی پژوهشی نشر نظر ۱۳۸۸

- بورک فلدمن، ادموند- تنوع تجارب تجسمی - ترجمه پرویز مرزبان، سروش
۱۳۸۸
- د.ک.چینگ، فرانسیس - اصول و مبانی طراحی - ترجمه فرهاد گشایش و
محمد حسن اثباتی، انتشارات مارلیک ۱۳۸۶
- کربن،هانری - انسان نوری در تصوف ایرانی - ترجمه
- آدامز، لوری - روش‌شناسی هنر- ترجمه علی معصومی، مؤسسه فرهنگی
پژوهشی چاپ و نشر نظر، چاپ اول ۱۳۸۸
- وتیز، گرهارد- طراحی بیان خویشتن - نشر برگ ۱۳۶۸
- پاکباز، رویین - راهنمای مواد و اسلوب‌ها (طراحی و نقاشی) - فرهنگ معاصر،
چاپ اول ۱۳۸۵
- حسینی، سید مهدی - کارگاه هنر ۱ (پیش‌دانشگاهی هنر)، کد ۱۴۲۳- چاپ سال
۱۳۷۸
- حسینی، سید مهدی - کارگاه هنر ۲ (پیش‌دانشگاهی هنر)، کد ۱۴۲۳- چاپ سال
۱۳۷۸
- حسینی، عبدالمجید - مبانی هنرهای تجسمی (هنر فنی و حرفه‌ای)، کد چاپ
۱۳۸۹
- راش، مایکل - رسانه‌های نوین در قرن بیستم - ترجمه بیتا روشنی، مؤسسه
چاپ و نشر نظر نوبت اول ۱۳۸۹
- گودرزی، مرتضی - تاریخ نقاشی ایران از آغاز تا عصر حاضر- سازمان مطالعه و
تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، چاپ اول ۱۳۸۴
- میرزایی محمد، علی اصغر- آشنایی با مکاتب نقاشی - فنی و حرفه‌ای هنر- کد
۴۵۰/۱- چاپ سال ۱۳۸۹
- هیداکاکی شی جی وا- همنشینی رنگ‌ها - ترجمه فریال دهدشتی شاهرخ -
نشر کارنگ، چاپ اول شهریور ۷۷
- امیدی، فریدون - کارگاه نقاشی - فنی و حرفه‌ای (گروه هنر) رشته نقاشی،
چاپ و نشر کتاب‌های درسی، کد ۳۷۲۱، چاپ سال ۱۳۸۵
- حسن پور، محسن - تصویرسازی - مؤسسه فرهنگی فاطمی، چاپ اول ۱۳۸۸
- ویلز، پوپلین - رنگ‌درمانی - ترجمه مرجان فرجی، نشر درسا، چاپ هفتم، ۱۳۸۹

- ملکی، توکا- هنر نوگرای ایران - چاپ و نشر نظر، چاپ اول ۱۳۸۹
- بختیاری فرد، حمیدرضا- رنگ و ارتباطات، نشر فخرایکا، چاپ اول ۱۳۸۸
- نعمت‌الهی، مینا- استاندارد آموزشی نقاشی - انتشارات جهاد دانشگاهی اصفهان
- لاور، دیوید و استفان پنتاک - اصول و قواعد دیزاین - ترجمه آناهید حجازی اصل
- اطلاعات شناسنامه‌ای برخی از آثار این کتاب در سایت دفتر تألیف و برنامه‌ریزی
آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش آورده شده است.

- BEVERIDGE, W.I.B. THE ART OF SCIENTIFIC INVESTIGATION,
(NEW YORK; VINTAGE BOOKS) N.D

- ARNASON, H.H. HISTORY OF MODERN ART, 3RD REV. NEW YORK:
HARRY N. ABRAMS, 1986

- JANSON, H.W. HISTORY OF ART, 4TH REV. AND ENL. ED. NEW YORK,
HARRY N. ABRAMS, 1991

- TUFTE, EDWARD R. VISUAL EXPLANATION: IMAGES AND
QUANTITIES, EVIDENCE AND NARRATIVE

- BIRREN, FABER. CREATIVE COLOR: A DYNAMIC APPROACH FOR
ARTISTS AND DESIGNERS. NEW YORK: VAN NOSTRAD REINHOLD,
1961

- DE GRANDIS, LUIGINA. THEORY AND USE OF COLOR. NEW YORK:
HARRY N. ABRAMS, 1987

- PENTAK, STEPHEN, AND RICHARD ROTH. COLOR BASICS.
BELMONT, CA: WADSWORTH/THOMSON, 2003

- DESIGN BASICS, DAVID A. LAVER, STEPHEN PENTAK, SEVENTH
ED. AMERICAN TEXT BOOK, 2010

- AFFECTS ON STUDENTS," CAMPUS ECOLOGIST, OHIO STATE
UNIVERSITY.

- COLLEGE OF SYNTONIC OPTOMETRY (2002). "COMMON
SYMPTOMS TREATED BY SYNTONIC PHOTOTHERAPY,"

- JOURNAL OF THE COLLEGE OF SYNTONIC OPTOMETRY.

- DEPARTMENT OF GENERAL SERVICES (2005), "THE COLOR OF LEARNING," EXCELLENCE IN PUBLIC EDUCATION
- FISHER, KENN (1998). "THE IMPACT OF SCHOOL INFRASTRUCTURE ON STUDENT OUTCOMES AND BEHAVIOR," SCHOOL
- ISSUES DIGEST, AUSTRALIAN GOVERNMENT.
- GARRIS, LEAH (2005). "THE COLOR FACTOR," BUILDINGS MAGAZINE.
- GERTEL, STEVEN (2006). "COLOR STANDARDS," ORANGE COUNTY PUBLIC SCHOOLS DESIGN CRITERIA.
- KHOUW, NATALIA (2007). "THE MEANING OF COLOR FOR GENDER," COLOR MATTERS.
- MARTINSON, BARBARA (2002). "SEEING COLOR," IMPLICATIONS, UNIVERSITY OF MINNESOTA.
- ON LINE: [HTTP://IIT.BLOOMU.EDU/VTHC/DESIGN/PSYCHOLOGY.HTM](http://iit.bloomu.edu/vthc/design/psychology.htm)
- INTERNATIONAL CENTER FOR LEADERSHIP IN EDUCATION 9
- STEINER, RUDOLPH (1980), THE ANTHROPOSOPHICAL SYSTEM, DAS WESEN DER FARB.
- TORRICE, ANTONIO F. (2000). "COLOR EVOKES EMOTIONAL, PHYSICAL RESPONSES,"
- GIMBEL , THEO., HEALING THROUGH COLOUR, C.W.DANIEL, 1980
- LIBERMAN, JACOB, LIGHT: MEDICINE OF THE FUTURE , BEAR & Co., 1991.
- HALLOCK, JOE (2006). COLOUR ASSIGNMENT, ONLINE:
[HTTP://JOEHALLOCK.COM/EDU/COM498/INDEX.HTML#TOP](http://joehallock.com/edu/com498/index.html#top)
- [HTTP://WWW.AFCEE.BROOKS.AF.MIL/DC/DCD/INTERIOR/INDESPUBS/COLORPART1.PDF](http://www.afcee.brooks.af.mil/dc/dcd/interior/indepubs/colorpart1.pdf)
- ONLINE: [HTTP://WWW.GEOCITIES.COM/HUNTGODDIS/OUR_SCHOOL_](http://www.geocities.com/huntgoddiss/our_school_)

همکاران محترم و دانش‌آموزان عزیز :

پیشنهادات و نظرات خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی
تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر تألیف کتاب‌های درسی
فنی و حرفه‌ای و کار دانش، ارسال فرمایند.

tvoccd@roshd.ir

پیام‌نگار (ایمیل)

www.tvoccd.medu.ir

وب‌گاه (وب‌سایت)